

[kurenta titolo: Esperanto kaj ĉina anarkiismo]

Esperanto kaj ĉina anarkiismo en la 1920-aj kaj 1930-aj jaroj

Gotelind Müller

Universitato de Hajdelbergo

Gregor Benton

Universitato de Cardiff

Esperanto en Ĉinio kaj inter la ĉina diasporo estis dum longaj periodoj proksime ligita kun anarkiismo. Ĉi tiu artikolo rigardas la historion de la ĉina Esperanto-movado post la repatriigo de anarkiismo al Ĉinio en la 1910-aj jaroj. Ĝi ekzamenas la politikajn ligojn de Esperanto en la ĉina medio kaj la argumentojn uzatajn de ĝiaj subtenantoj por promocii la lingvon. Esplorante la rolon de Esperanto en la intermilita ĉina kulturo kaj politiko, ĝi helpas ĵeti lumon al la kompleksa rilato inter lingvo kaj politiko en Ĉinio en la unua duono de la dudeka jarcento.

Ŝlosilvortoj: Esperanto, anarkiismo, komunismo, Ĉinio, lingvopolitiko, lingva reformo

Enkonduko

Socialistoj kaj anarkiistoj vidis ĉirkaŭ la fino de la dudeka jarcento vidis la internacian lingvon Esperanto kiel perfektan veturilon por la monda revolucio al kiu ili aspiras. Ĝi ankaŭ gajnis fortan subtenon inter internacie pensataj ĉinoj.

Gvidantaj ĉinaj radikaluloj ekster Ĉinio - ĉefe anarkiistoj en Francio kaj Japanio - akceptis la esperantan aferon kaj klopodis por starigi la lingvon en Ĉinio. En la postaj jaroj, Esperanto ankaŭ gajnis sekvantaron inter ĉinaj komunistoj kaj aliaj radikaluloj.

Esperanto estas planita universalisma lingvo evoluigita fine de la 19a jarcento de LL Zamenhof por uzo kiel tutmonda dua lingvo. Ĝi estis celita de ĝia aŭtoro kiel rimedo por problemoj de miskomunikado kaj socia konflikto. En la strukturo de Esperanto, Zamenhof strebis al maksimuma simpleco. Fine de la deknaŭa jarcento, Esperanto ekis kiel kultura kaj politika movado.

Hodiaŭ ĝi havas subtenantojn tra la mondo, pli ol 100 000 parolantojn, kaj pli ol cent periodaĵojn.

Kiel ni klarigis en pli frua artikolo (Müller & Benton 2006), iĝis frue dudeka jarcento, la historio de Esperanto estis forte ligita kun la ĉina anarkiismo en Tokio kaj Parizo. Dum la frua periodo, la ĉina Esperanto-movado konservis fortikan ligon kun anarkiismo, kaj en ĉinaj politikaj komunumoj eksterlande kaj en Ĉinio mem. Tiu ĉi rilato estis malpli evoluinta en la Okcidento, kie malmultaj anarkiistoj estis same interesitaj pri lingvaj aferoj kiel siaj orientaziaj ekvivalentoj. Ĉi tiu kontrasto montras gravajn diferencojn en kulturaj sentemoj. Ĝi

oni devas vidi ankaŭ en la kunteksto de la historia medio, en kiu anarkiismo estis enkondukita en Ĉinion -- kiu disvolvis intereson pri ĝi kaj kial.

Ĉinaj anarkiistoj en Tokio kaj Parizo ofte publikigis materialon en Esperanto kadre de sia kampanjo por mondcivitaneco. Ĉirkaŭ 1915, reforminklajn akademiuloj en Ĉinio mem komencis aserti novan rolon por ili mem kiel kritikistoj de Konfuceismo kaj ĉampionoj de nov-stilaj valoroj, inkluzive de scienco kaj demokratio.

Ili atakis la ĉinan skribsistemon kaj la uzon de klasika ĉino kaj postulis literatura revolucio kaj la apogo de la popollingvo, konata kiel baihua. La eduka debato kaj eksperimentoj en novaj stiloj de lernado kaj vivo asociitaj kun tiu movado, konata kiel la Nova Kultura Movado, igis anarkiismon pli akceptebla en Ĉinio, kaj helpis ĝin disvastiĝi kaj diversiĝi. Sekve de la subita populareco de anarkiismo en Ĉinio mem, la anarkiisma intereso pri Esperanto estis rapide importita en la Novan Kulturitan Movadon kaj fariĝis temo de intensa debato en Xin qingnian (Nova junularo), la plej influa forumo de la movado. Tamen, la Esperanto-debato en Xin qingnian finiĝis en februaro 1919, kiam ĉina seniluziigo pro la malutila rezulto de la Versajla packontrakto por la nacia intereso de Ĉinio kaŭzis malvarmiĝon de internaciisma sento kaj altiĝanta tajdo de politika revolucio. Nun, la diskuto pri lingva reformo cedis lokon al pli vastaj sociaj, politikaj kaj filozofiaj aferoj. Eĉ tiel, intereso pri la lingvo reviviĝis en la fruaj 1920-aj jaroj, kiam anarkiismaj organizaĵoj komencis formiĝi en pluraj el la ĉefaj ĉinaj urboj.

Xuehui kaj Eroŝenko

Multnombraj anarkiismaj grupoj formiĝis en Ĉinio post 1919. La plej gravaj centroj de anarkiisma agado estis Pekino, Ŝanhajo kaj Kanton.1 Centra al tiuj evoluoj estis la ĵurnalisto Jing Meijiu, kiu pli frue estis aligita al la grupo Tianyi formita de Liu Shiwei en Tokio. , kaj nomita laŭ la ĵurnalo Tianyi de Liu (Natura justeco). Jing Meijiu estis la sola persona ligo inter la fruaj kaj pli postaj anarkiismaj organizoj. En Pekino, ekde la aŭtuno de 1922, Jing kreis pli larĝan publikon por anarkiisma penso eldonante Xuehui (Kolektita lernado), suplemento al la ĉiutaga gazeto Guofeng ribao (Nacia dogano). Xuehui ne estis pure anarkiisma, sed ĝi portis multajn tradukojn kaj artikolojn de anarkiismaj aŭtoroj.2 Multaj estis prenitaj el aliaj publikaĵoj, do Xuehui estis pli dissendilo ol noviganto. Ĝiaj ne-ĉinaj verkintoj inkludis Kropotkin, Ōsugi, kaj Tolstoj, kaj ĝi ankaŭ publikigis la skizon de Eltzbacher de anarkiismo. Sed kvankam multaj el la tradukoj ne estis novaj, ili nun atingis multe pli larĝan rondon. La suplemento emis rigardi al la propraj anarkiismaj tradicioj de Ĉinio, koncepto sufiĉe elasta por inkluzivi Laozi kaj Zhuangzi.3 Pluraj aŭtoroj argumentis ke Ĉinio estis eltranĉita por anarkiismo, kaj verkistoj kiel Zheng Taipu kaj Jing Meijiu specife rekomendis sinizigi ĝin.

Kelkaj sugestis New Village-strategion, ideon pruntitan de Japanio, kie anarkiistoj kaj aliaj komencis eksperimenti en la malfruaj 1910-aj jaroj kun komunumaj formoj de kampara porvivaĵo. Miksi kun la kampara loĝantaro kiel la narodnikoj kaj konstrui organizojn de malsupre supren laŭsupoze enkorpiĝas esence ĉinan stilon.4 Efektive, tiaj ideoj estis efektivigitaj en kelkaj lokoj.5 Aliaj argumentis por pli radikala linio kaj admonis legantojn ne ignori soldatojn kiel celoj de anarkiisma propagando, ĉar la regantaj klasoj ne rezignus sen batalo;6 aŭ ili argumentis por la bezono varbi virinojn.7

Xuehui ankaŭ parolis pri la rolo de Esperanto. Jing Meijiu lernis kelkajn Esperanto el Ŭsugi en Japanio kaj interesiĝis pri lingvaj aferoj. En Ŝanhajo, kie Jing loĝis ĝis 1922, Esperanto rapide disvastiĝis, same kiel ĝi nun disvastiĝis en Pekino. Antaŭe, Cai Yuanpei, Dekano de Pekina Universitato, nomumis Sun Guozhang, veteranon de la ĉina Esperanto-movado, por enkonduki Esperanton en la instruplanon.⁸ Kvankam la unua granda Esperanto-debato (en Xin qingnian) trankviliĝis en 1919, Sun Guozhang daŭris proponi kursojn en la universitato kaj ne havis malfacilaĵojn por allogi studentojn.⁹ Li ĉiam emfazis la praktikajn avantaĝojn de Esperanto. La lingvo ricevis plian akcelon kiam Cai invitis la blindan poeton kaj esperantiston Vasilij Eroŝenko aliĝi al la fakultato.

Eroŝenko, kiu venis el Ukrainio, tiam parto de Sovetunio, havis ligojn kun Orienta Azio kaj la internacia socialisma movado.¹⁰ Naskiĝinta en 1890, li blindiĝis en la aĝo de kvar jaroj. Li estis talenta lingvisto kaj muzikisto. Li lernis Esperanton kaj enskribiĝis per esperantistaj kontaktoj en blindullernejo en Londono en 1912, por studi muzikon. Li estis forpelita pro "nedeca konduto", sed ne antaŭ ol lerni la anglan kaj serĉi Kropotkin kaj la britajn anarkiistojn. En 1914, li forlasis Ukrainion por la dua fojo, aŭdinte ke en Japanio blinduloj povas lerni iĝi kuracistoj. Ankaŭ per esperantistaj kontaktoj, li enskribiĝis en kolegio en Tokio kaj interligiĝis kun Ŭsugi kaj aliaj radikalaj intelektuloj, inkluzive de la "proleta" dramisto kaj esperantisto Akita Ujaku. Eroŝenko komencis verki kaj eldoni. Post vojaĝado tra Suda kaj Sudorienta Azio inter 1916 kaj 1919, li estis forpelita de la britaj koloniaj aŭtoritatoj kiel "danĝera ruso". Reen en Japanion, li estis metita sub polican inspektadon.

En junio 1921, la japana registaro forpelis Eroŝenko'n pro suspekto de "bolŝevismo". Tamen, li estis nekapabla pruvi sin kiel bolŝeviko al la sovetinstancoj, kiuj rifuzis al li eniron. Eroŝenko preferis ĉiukaze iri al Ĉinio, kie li alvenis en oktobro 1921.

En Ŝanhajo jam komencis eldoni la verkisto Lu Xun (1881-1936). tradukoj de la verko de Eroŝenko (el la japana).¹¹ Pri li ankaŭ skribis Hu Yuzhi, la eldonisto de Dongfang zazhi kaj mem elstara esperantisto (vidu sube). Jam aperis raportoj en Juewu, la suplemento de la Guomindang gazeto Minguo ribao (en kiu partoprenis Jing Meijiu) pri la agado de Eroŝenko en Japanio kaj lia traktado fare de la japanaj aŭtoritatoj.¹² Post lia alveno en Ŝanhajo, la raportoj kaj tradukoj multiĝis. Eroŝenko havis sian plej grandan efikon en Pekina Universitato, kie li estis nomumita en februaro 1922 por instrui Esperanton.

Dum tiu periodo, li vivis en la hejmo de Lu Xun kaj la frato de Lu Zhou Zuoren.

Esperanto, kiun Sun Guozhang antaŭe instruis kiel nura lingvo, ricevis grandan akcelon en Pekina Universitato post la alveno de Eroŝenko. Eroŝenko argumentis en siaj prelegoj – kutime en la angla – ke Esperanto havas multon por oferti, inkluzive de sia propra literaturo, kaj ke ĝi ne povas esti identigita kun iu ajn ideologio. Esperantistoj estis principe humanistoj kaj pacifistoj.¹³ Li libere parolis pri siaj propraj idealoj. Li kritikis la bolŝevikojn pro iliaj multaj eraroj, sed li akceptis ke ili estis inspiritaj de amo por la homoj kaj povus esti atendita sukcesi. Li pozitive parolis pri la deknaŭjarcentaj narodnikoj kaj proponis ilin kiel modelon por ĉinaj junularoj. Krom kritiki la japanan imperiismon, kiu bone plaĉis al lia publiko, li rimarkis, ke kelkaj ĉinaj intelektuloj estas pretaj nur oferi aliajn kaj ne sin.¹⁴ Rezulte, multaj komencis bojkoti liajn prelegojn. Li ankaŭ gajnis malamikojn inter por-bolŝevikaj studentoj, kiuj malŝatis liajn kritikojn de Sovet-Unio, kaj inter la anarkiistoj, por argumentado kontraŭ la uzo de perforto. Kiel esperantisto, li subtenis la humanisman alon, kiun Zamenhof havis

fondita. Eroŝenko ĉiam konservis certan afinecon por anarkiismo kaj preferis la firmaon de anarkiistoj, sed li neniam aliĝis al eksplicite anarkiisma organizo. Li estis socialisto nur en tre ĝenerala senco, movita pli de la sopiro al pura, paca mondo ol de dogmo.

Dum la stelo de Eroŝenko en Pekina Universitato estis dronanta, li ekfondis sian propran Esperanto-lernejon en Pekino kun la helpo de Wu Zhihui, Li Shizeng, Cai Yuanpei, kaj aliaj membroj de la malnova Xin-ŝiji-grupo, kaj kun la subteno de Lu Xun kaj Zhou Zuoren (Fujii 1989:125-127). Kiel reprezentanto de la Ĉina Esperanto-Asocio, Eroŝenko ĉeestis la mondkongreson de esperantistoj en Helsinko en la somero de 1922. Ĉi-foje, li rajtis transiri Sovetunion, kaj la japanoj donis al li permeson transiri Manĉurion. Survoje, Eroŝenko renkontis la japanan socialiston Katayama Sen, kiu helpis lin akiri eniron al la kongreso.

(Fujii 1989:154-158): la esperantistoj estis meze de disiĝo kaj komence malfidis al li.

Sur lia vojo reen al Ĉinio, Eroŝenko povis akiri impreson de kondiĉoj en Sovet-Unio. La sperto ne plenigis lin per entuziasmo. Tamen, li retenis sian kritikon. Eble li komprenis, ke li pli aŭ malpli frue revenos al Ukrainio, precipe ĉar li ne sentas sin hejme en Pekino. Li eble ankaŭ timis fari pliajn malamikojn en Ĉinio.¹⁵ Eroŝenko forlasis Ĉinion en la printempo de 1923. En Sovetunio li laboris dum kelka tempo kiel rusa instruisto kaj kiel tradukisto ĉe la Universitato por Laboristoj de la Oriento, sed li estis maldungita en 1927 kiel "ideologie nefidinda". Li poste laboris en blinda edukado kaj mortis en sia hejmvilaĝo en 1952.¹⁶

En Pekino ekflugis la nova Esperanto-lernejo. Fine de 1922, dum Eroŝenko ankoraŭ estis en Ĉinio, la Esperantista Asocio okazigis konferencon por festi la naskiĝtagon de Zamenhof. Pluraj elstaraj personoj esprimis sian subtenon. Cai Yuanpei argumentis, ke Esperanto permesos al ĉinoj prezenti Ĉinion en pli bona lumo en Okcidento. Cai petis la ĉinan diplomaton Wellington Koo (Gu Weijun) sendi mesaĝon al la kunveno en Esperanto.¹⁷

Sekve de la konferenco, Esperanto estis multe en la novaĵoj fine de 1922. Tradukoj de la verkoj de Eroŝenko de Lu Xun, Zhou Zuoren, kaj Hu Yuzhi ludis grandan rolon en ĝia restarigo al videbleco. Kiel eldonisto de Dongfang zazhi, Hu Yuzhi propagandis la lingvon diversmaniere, inkluzive de speciala sekcio pri ĝi.¹⁸ Li diris, ke internaciaj lingvoj ne estas anstataŭaĵo de naciaj lingvoj sed komunikilo inter popoloj. En si mem, lingvo estis neŭtrala. Eĉ tiel, internaciaj lingvoj antaŭenigis internaciismon kaj finus naciismon kaj rasismen. Ĉar manko de komunikado kaŭzis konfliktojn, internacia lingvo kondukus al paco kaj socia progreso tutmonde. Kiu lingvo plej bone servus ĉi tiun rolon? El la vidpunkto de nombro da parolantoj, la ĉina estis evidenta elekto, sed la ĉina estis malfacile lerni por eksterlandanoj. Krome, naciaj lingvoj estis ligitaj al nacioj, kio malpliigis ilian efikecon kiel vehikloj de internaciismo. La plej bona elekto estus artefarita lingvo, regule konstruita kaj do facile lernebla. Esperanto estis la plej vaste akceptita tia lingvo, ĉar ĝi estis lingve supera kaj ideologie neŭtrala. La homaranismo de Zamenhof ne estu rigardata kiel deviga filozofio. Ĝi estis subtenita nur de kelkaj esperantistoj kaj estis ne pli ol esprimo de universala amo. Tiel Hu Yuzhi prezentis Esperanton kiel la solvon de la problemo de internacia komunikado kaj ĉina izolado.¹⁹

Alia kontribuo al la speciala sekcio estis de Ou Shengbai kaj Huang Zunsheng, anarkiistoj kiuj studis kune en Liono kaj gvidis Esperanto-kursojn en la Institut Franco-Chinois (dezajnita ĉefe de la pariza grupo de ĉinoj).

anarkiistoj). La paro ĉeestis konferencon en Ĝenevo en aprilo 1922, vokita por diskuti kiel efektiviĝi proponon diskutitan ĉe la Ligo de Nacioj la antaŭan jaron por adopti Esperanton en lernejoj. La konferenco akceptis la proponon de Huang fondi tradukkomitaton, por ke landoj povu esperantigi siajn plej novajn kaj gravajn malkovrojn kaj fari ilin internacie alireblaj.²⁰

Huang, kiu vivis en Francio ĝis 1926, reprezentis Ĉinion ĉe pluraj Esperanto kongresoj en Eŭropo, inkluzive de konferenco en Venecio en 1923 pri la bezono de komuna komerca lingvo, kie li reprezentis la Komercajn Ĉambrojn de Pekino kaj Tianjin. En 1924, li akompanis Cai Yuanpei al la tutmonda kongreso de esperantistoj en Vieno. En 1925, li reprezentis la ĉinan Edukministerion en konferenco en Parizo pri la uzado de Esperanto en la puraj kaj aplikataj sciencoj kaj denove en la tutmonda kongreso de esperantistoj en Ĝenevo. En 1924, li estis elektita al la Lingva Komitato kaj la Centra Komitato de la Esperanto-movado, en kiu kapablo li ĉeestis kongresojn en Hispanio, Bulgario, Rumanio kaj Jugoslavio.²¹ Li estis la unua ĉino, kiu ludis elstaran rolon en la internacia Esperanto-movado.

En Ĉinio mem, Zhou Zuoren revenis en la revuo Dongfang zazhi al la diskuto pri Esperanto kaj la reformo de la ĉina kiu okupis intelektulojn en la 1910-aj jaroj. Kiel Qian Xuantong, Zhou kaj Lu Xun estis lernantoj de Zhang Binglin. En Pekina Universitato, Zhou sekvis la Esperanto-diskuton en Xin qingnian. Kiel tradukisto de fremda literaturo kaj verkisto, li interesiĝis pri la diskutado pri naciaj lingvoj kaj la por kaj kontraŭ de la popollingvo. Li estis proksima al Eroŝenko kaj patrono de la Esperanto-lernejo. Tamen li restis varmeta pri Esperanto. Li diris en Dongfang zazhi, ke venis la tempo por resumi la lingvan debaton. La ekstrema postulo, aboli la ĉinan kaj anstataŭigi ĝin per Esperanto, estis ne nur iluzia sed nedezirinda. Esperanto povus roli kiel dua lingvo, sed necesis ankaŭ plibonigi la ĉinan. Zhou ofertis nur limigitan subtenon por la propono, prezentita fare de Hu Shi, ke la novaj ĉinoj devus uzi la vulgar-bazitajn romanojn de la Ming kaj Qing-periodoj, ĉar al ili mankis la rigora logiko kiun Ĉinio bezonis. Aliflanke, estus malĝuste malakcepti la tradician skribon senpere, same kiel malĝuste rifuzi regionajn esprimojn. La novaj ĉinoj devas integri fremdajn vortojn por esprimi modernajn temojn kaj aliĝi al okcidenta gramatiko. Ne estis lia celo perforte Okcidentigi, sed li pensis – ja li ne estis lingvisto – ke gramatikoj povas esti artefarite ĝustigi, almenaŭ ene de limoj. La nova nacia lingvo bezonis gramatikon kaj vortarojn, kiujn oni povus fari devigaj en la lernejoj kaj gazetaro.

La ĉefa kriterio de Zhou estis praktika. Li ankoraŭ kredis je la lukto por Unu Mondo kaj tiel en Esperanto, sed ne koste de naciaj lingvoj. Aliflanke, la konstruado de nacia lingvo ne estu koste de dialektoj. Same kiel ĉiu lernos novan altan lingvon kune kun sia denaska dialekto, tiel ankaŭ li aŭ ŝi povas lerni fremdan lingvon aŭ Esperanton. Unuvorte, Zhou vokis al lingva unueco en diverseco.²²

Ĉi tiu relego de la Esperanta demando al ĉiam pli pragmata nivelo helpis certigi la lingvon pli grandan akcepton. Tamen, la anarkiistoj daŭre klopodis jungi Esperanton al siaj planoj. La nova pekina lernejo iĝis renkontpunkto por anarkiistoj kaj helpis ĉinajn anarkiistojn eksterlande disdoni iliajn publikaĵojn. Jing Meijiu komence ne estis rekte implikita, sed li publikigis raportojn pri la lernejo en Xuehui. Ekzistis multaj kontaktoj inter Jing kaj junaj anarkiistoj en la lernejo. Fine de 1922, Yamaga vizitis Pekinon nome de Ŭsugi kaj renkontis Eroŝenko'n, kiu prezentis lin al Jing per korea anarkiisto kaj esperantisto.

Jing, kiu konis Ōsugi de Japanio, evoluigis proksimajn kravatojn kun Sun Jatsen, malgraŭ siaj propraj anarkiismaj kredoj. Yamaga notis ke Jing praktikis stilon de anarkiismo sia propra. Krom lia politika malĉasteco, li kondukis liberan kaj facilan vivon kaj prenis opion. Yamaga, kiu pli konis la mallarĝajn anarkiistojn de la grupo Shifu, estis tre surprizita (Mukai 1974:85-88, Sakai 1983:38-39). Jing Meijiu estis tamen centra figuro en la pekina anarkiisma sceno, ĉar li estis influa personeco kaj havis Xuehui kiel forumon por interesiĝantoj pri anarkiismo kaj Esperanto. Plej multaj junaj anarkiistoj do amasiĝis al lia standardo – kaj al la Esperanto-lernejo.

Unu juna anarkiisto, Feng Shengsan, studento de Pekina Universitato kaj fojfoja sekretario de Eroŝenko, kompilis Esperanto-leganton, por kiu Zhou Zuoren skribis antaŭparolon. Lu Xun protektis Feng post sia elpelo de la universitato por agitado kontraŭ la altigo de preskotizoj en studentaj publikaĵoj, kaj Qian Xuanton skribis nekrologon okaze de sia morto en 1924. Kvankam ne mem anarkiistoj, la tri profesoroj estis komprenemaj al anarkiismo. , dum ili konservis sian distancon de bolŝevikaj studentoj. En 1924, Jing Meijiu estis nomumita Direktoro de la Esperanto-lernejo kaj publikigis Esperanto-aldonon al sia Guofeng ribao (verŝajne sekvo de la Xuehui-aldono). Kelkaj rusoj – kiel Eroŝenko, neniu bolŝevikoj – instruis ankaŭ en la lernejo, do Esperanto daŭre estis tiutempe rigardata aŭ kiel anarkiisma aŭ kiel neŭtrala lingvo, sed neniam kiel bolŝevika.

Anarkiismo kaj Esperanto fine de la 1920-aj jaroj

Ĉina komunismo havis radikojn en anarki-komunismo, sed meze de la 1920-aj jaroj la du tradicioj ne plu vidis sin kiel interligitaj, aŭ per pasintaj kravatoj aŭ komuna tagordo.

La disiĝo, diras Peter Zarrow (1990:223), estis "profunda kaj amara". La diferencoj, en Ĉinio kiel aliloke, koncernis sintenojn al la ŝtato kaj Sovetunio.

Ĉinaj anarkiistoj komence estis komprenemaj al la bolŝevikoj sed meze de la 1920-aj jaroj ili vidis la reĝimon en Moskvo kiel subprema. Ili polemikis kontraŭ la ŝtataj celoj de la KPĈ kaj promocio de "proleta diktaturo" kaj "fera disciplino".

Dum la Revolucio de 1925-1927, la CCP laboris pri Komintern-instrukcioj en unuiĝinta fronto kun la Guomindang, aŭtoritata partipopulisto en retoriko sed ligita en praktiko al defendi la interesojn de la komercgrupoj kaj kamparaj elitoj de Ĉinio. La kondiĉoj de la alianco postulis la subigon de la CCP al la naciismaj gvidantoj kaj la subakvigon de ĝia membreco.

La ĉinaj anarkiistoj estis dividitaj pri ĉu aliĝi al la unuiĝinta fronto. Wu Zihui volis, sed aliaj preferis konstrui sian propran balotdistrikton, sendependa de ambaŭ partioj. En 1925-1926, anarkiistoj estis reduktitaj al pasivaj observantoj kaj de evoluoj en la laborista movado, kiu venis sub komunistan kontrolon, kaj de la Norda Ekspedicio lanĉita fare de la Guomindang por reunuigi Ĉinion. En 1927, kiam Ĉiang Kai-ŝek komencis sangan purigon kontraŭ siaj komunistaj "aliancantoj", la anarkiistoj alfrontis provon. Kelkaj kontraŭbatalis Chiang, aliaj apogis lin pro profunda antagonismo kontraŭ la komunistoj. Ankoraŭ aliaj preferis trian vojon. Sur la por-Guomindang flugilo estis veteranaj gvidantoj kiel Wu Zihui, Li Shizeng, Cai Yuanpei, kaj Zhang Jingjiang. Pli-malpli samtempe kun la elpurigo de la komunistoj, ĝiaj subtenantoj lanĉis tri iniciatojn, la revuon Geming zhoubao

(Revolucia semajnjurnalo), la Laborista Universitato, kaj Ziyou shudian (Libereco-librejo).²³

Por tempeto, Geming zhoubao koncentriĝis pri kontraŭkomunisma polemiko kaj abstrakta teorio. Kun la tempo, tamen, ĝi revenis al pli malkaŝe anarkiisma direkto. Temoj kiel ekzemple la rilato inter revolucio kaj moraleco rekomencis sian tradician eminentecon. Esperanto ankaŭ revenis, kiel la "tria revolucio" post anarkiismo kaj komunismo: dum anarkiismo signifis politikan kaj komunisman por ekonomia revolucio, esperantismo signifis "spiritan" revolucion. La celoj de la esperantismo estis listigitaj en dek kvar punktoj: por anarki-komunisma socio, por kulturo kaj scienco bazitaj sur filantropio, por edukado en la sama spirito, por homa liberigo, por konstanta paco, por moralo bazita sur filantropio prefere ol. pri la juro, por la libera asocio de la popoloj, por la individua libereco, por la estetika vivo, por la libera amo, kontra la naciismo kaj militismo, kontra la neceso lukti por la ekzistado, kontraŭ ciu formo de diktaturo kaj kontra la klasa diktaturo.²⁴

Anarkiismo kaj Esperanto en Ĉinio en la 1930-aj jaroj

La streĉiĝoj kiuj estiĝis en la anarkiisma tendaro en 1927 influis la tutan movadon. Post 1928, la Guomindang komencis trakti pli severe kun la anarkiistoj. Tiuj, kiuj antaŭe graciigis sin per ĝi, nun vidis malmulte da espero por si.

La Laborista Universitato kaj Geming-zhoubao estis devigitaj fermiĝi. Anarkiistoj kiuj aplaŭdis la frakasadon de la komunist-gvidita laborista movado nun vidis siajn proprajn sindikatojn malpermesitaj kaj devis retiriĝi en "sendanĝerajn" literaturajn kaj edukajn agadojn. Eĉ tiam, la aŭtoritatoj daŭre enmiksiĝis (Müller 2001a:600).

En Ŝanhajo, la anarkiisto foriris ĉirkaŭ Lu Jianbo kaj lia Ligo de Junaj Ĉinaj Anarkiistoj kaj Anarko-Komunistoj estis inter tiuj devigitaj retiriĝi. Promociante Esperanton kaj sian propran markon de "proleta kulturo", Lu provis konservi bazon por anarkiismo, sed liaj klopodoj estis malhelpitaj per oftaj malpermesoj. Li kontraŭbatalis la alvokon al armita lukto, kiun li asociis kun "herooj el fremdaj romanoj", kaj diris, ke anarkiistoj devas ludi la rolon de humila kaj pacienca servisto.²⁵

Tiuj "fremd-stilaj herooj" verŝajne estis referenco al la romanoj de Ba Jin, kiu popularigis eksterlandajn revoluciajn heroojn en Ĉinio. La "romantikismo" de Ba Jin estis kritikita fare de literaturrecenzistoj kaj anarkiistoj egale. Sed kvankam li kaj Lu elfalis en 1927, ili poste akordiĝis (Ba Jin nianpu 1989:2.1163). Do Ba Jin, kiu intertempe akiris famon kiel verkisto, aldonis sian pezon al la revuo Jingzhe de Lu, al kiu li kontribuis artikolon pri la hispana anarkiisto Buenaventura Durruti kaj pledis por koalicio de socialistoj, komunistoj, anarkiistoj kaj kontraŭ-faŝistoj (Ge Maochun, Jiang Jun & Li Xingzhi 1991:2.1021).

Dum Lu Jianbo reprezentis la rapide malaperantan anarkiistan movadon de Ĉinio, Ba Jin reprezentis ĝian kulturalan influon, kiu restis forta en la 1930-aj jaroj. Li daŭre identiĝis kun la anarkiistoj sed ne plu propagandis por ili, kaj li konservis sian sindevontigon al Esperanto. Reveninte al Ĉinio el Francio, li funkciis kiel eldonisto en Ŝanhajo de La Verda Lumo/Lüguang (Verda lumo), la revuo de Esperanto-Asocio, kaj de la fabeloj de Eroŝenko, precipe ĉar li dum kelka tempo loĝis en la Asocio. Tamen, li devis moviĝi post la japana atako sur Ŝanhajo en januaro 1932, kiam la regiono estis detruitaj.

Post tio li nur malofte tradukis el Esperanto.²⁶

Ba Jin unue skribis pri Esperanto en la revuo Banyue (Donmonata) en Ĉengduo en 1921, kiam li citis Xin qingnian kaj laŭdis la lingvon kiel rimedon por disvastigi anarkiismon.²⁷ En 1924, li kandidatiĝis por aliĝi al la Tutmonda Ligo de.

Esperantistaj Senŝtatoj (Monda ligo de la sennaciuloj Esperantistoj), anarkiisma organizo disiĝis de Sennacieca Asocio Tutmonda (Forster 1982:195). Lia lasta publikigo en La Verda Lumo/Lüguang estis en 1933.²⁸ La intereso de Ba Jin pri Esperanto estis eble plifortigita de liaj proksimaj ligoj en Francio kun Hu Yuzhi, elstara esperantisto (Shimada 1983:10).

Ba Jin distanciĝis de la Esperanto-movado post 1932, samtempe tempo kiam la ligo inter ĝi kaj anarkiismo komencis frakasi. Antaŭe, Esperanto en Ĉinio estis asociita ĉefe kun anarkiismo. Nun, ĉinaj komunistoj komencis la unuan fojon interesiĝi.²⁹ Evoluoj en Sovetunio kondukis al la fondo en Ĉinio de la prokomunisma Ligo de Proletaj Esperantistoj.³⁰ Gvidantaj Ŝanhajaj esperantistoj, inkluzive de Hu Yuzhi, deturnis sin de anarkiismo kaj al la CCP.³¹ Sub la devizo "Kun Esperanto por la liberigo de Ĉinio", grandaj partoj de la movado forlasis ĉian pretekston de neŭtraleco kaj aliĝis al la kontraŭjapana kampanjo de la KPĈ. Nur Lu Jianbo kroĉiĝis al rekoneble anarkiisma linio.

En la 1930-aj jaroj ĉinaj esperantistoj iĝis pli aktivaj en ĝeneralaj lingvaj aferoj, precipe la latiniga movado, kiu ricevis subtenon de sovetiaj esperantistoj. La ĉinaj esperantistoj proponis la adopton en Ĉinio de la sistemo de romanigo (Latinxua Sin Wenz) kreita de la sovetianoj por sia propra ĉina minoritato, kaj tiel malfermis la vojon al Hanyu Pinyin, disvolvita en Ĉinio en la 1950-aj jaroj.

(vidu Riedlinger 1989, Martin 1982:83ff., DeFrancis 1950 ch. 5, Ye Laishi 1983:125-129).

Pro la internaciisma karaktero de Esperanto, ĝiaj prokomunismaj subtenantoj en Ĉinio esperis per eldonado de propagando en la lingvo utiligi eksterlandan subtenon al la kontraŭjapana afero. La Guomindang kontraŭbatalis la kampanjon, ne nur politike sed el la vidpunkto de lingvopolitiko, ĉar ĝi kontraŭbatalis romanigi la ĉinan skribon.

Elstara ekzemplo de neĉina esperantisto kiu kontribuis al la kontraŭjapana rezistado estis la japana verkistino Hasegawa Teru (1912-1947), kiu akompanis sian ĉinan edzon al Ĉinio en 1937. En Japanio, Teru estis membro de la Klara Rondo, nomita laŭ Klara Zamenhof, la edzino de la aŭtoro de Esperanto, kaj la germana komunistino Clara Zetkin, kiu laboris por propagandi la proletan-esperantistan literaturon inter virinoj. El sia nova hejmo en Ĉinio, skribante sub sia esperanta nomo Verda Majo, ŝi adresis malfermitan leteron al la esperantistoj de Japanio petante ilin subteni la ĉinan rezistadon kaj alian al la esperantistoj de la mondo instigante ilin bojkoti Japanion.³²

Konkludoj

"Anarkiismo," skribis Krebs en sia studo pri Shifu, "metis la tagordon por la dialogo [de Ĉinio] pri Nova Kulturo" en la 1910-aj jaroj. La temoj levitaj en Nova Kulturo-diskurso - Esperanto, ina egaleco, la digno de laboro, la graveco de scienco, internaciismo kaj la rolo de Ĉinio en la monda revolucio - ĉiuj estis antaŭenigitaj, kaj ofte iniciatitaj, de la anarkiistoj. Ilia subteno al Esperanto estis esprimo de ilia "konsekvenca pledado de internaciismo". Ilia internaciismo estis samtempe formo de patriotismo, ĉar ili vidis tutmondan revolucion kiel la sola maniero por detruai la tutmondajn bazojn de imperiismo (Krebs 1998:161-164).

La kurso de la Esperanto-debato de Ĉinio antaŭ 1949, komencante de tiu de Wu Zhihui utopiaj atendoj kaj finiĝanta kun la mobilizado de esperantistoj en la romaniga kampanjo de la 1930-aj jaroj, estis markita de progresema forigo de la socia

kaj politika graveco. Senigita de siaj ideologiaj pretendoj, la Esperanto-movado disvastiĝis en pli vastajn areojn de la ĉina socio. Ekde la fondiĝo de la Ĉina Popola Respubliko en 1949 ĝis la fino de la 1980-aj jaroj, Ĉina Esperanto-Asocio estis fortikaĵo de la Monda Asocio kaj Esperanto denove prosperis. Librovendejoj tra Ĉinio elmontris Esperantajn titolojn kaj lernejoj havis facilan aliron al Esperantaj bildstrioj. Tamen, tiu fluso ŝuldiĝis plejparte al registara subteno, por kiu la prezo estis submetiĝo al politika kontrolo

(Ĉan 1989 ĉ. 6). La bonfarto de la ĉina esperantismo estis ĉiam ligita al politikaj faktoroj, ĉu la esperantistoj volis aŭ ne. (Ne surprize, ĝi atingis nenien en Tajvano sub la Guomindang.)

Kion la ĉinaj esperantistoj esperis atingi? Por la plimulto, Esperanto estis insigno de internaciisma engaĝiĝo kaj kredo. Por iuj, ĝi estis ĝenerala ŝlosilo al la "Okcidento" kiu ŝparus Ĉinion la bezonon okupiĝi aparte kun ĉiu okcidenta kulturo kaj lingvo. Tamen, la Unua Mondilito pruvis al radikalaj ĉinoj de la epoko de la Kvara de Majo, ke la Okcidento estas malproksime de homogena kaj eĉ pli for de la Unumonda idealo. Krome, Esperanto ne sukcesis atingi la universalan sukceson, pri kiu revis kaj bankis ĝiaj subtenantoj.

Multaj ĉinaj esperantistoj emfazis la internacian kaj neŭtralan karakteron de la lingvo. Lingua franca bezonas interparolantojn, do la esperoj de la ĉina movado estis ligitaj al ĝia sorto eksterlande. Esperanto havis la avantaĝon esti sennacia. Sed sennacieco estis ankaŭ malavantaĝo, ĉar ĝi senigis Esperanton je brua lobio kaj la materiajn rimedojn asociitajn kun la ŝtata potenco. Esperanto estis vakuo plenigita de ĉiam ŝanĝantaj idealoj – sed tio plu malfortigis ĝian progreson, ĉar ĝi estis identigita kun sektismo kaj kiĥotismo.

Kiam la komunistoj ekregis, la rolo antaŭe ludita de esperantistoj en lingva reformo estis rekonita kaj rekompencita. Hu Yuzhi kaj Ye Laishi estis nomumitaj vicprezidantoj de la manuskriptoreforma komitato. En la okazaĵo, aliflanke, reformo estis limigita al la simpligo de ĉinaj signoj. Komence de la 1950-aj jaroj la ĉina Esperanto-movado estis subpremita laŭ la sovetia ekzemplo, sed fine de la 1960-aj jaroj ĝi rajtis reviviĝi. Dum la Kultura Revolucio, ĉinaj esperantistoj – kiel ĉiuj en Ĉinio kun eksterlandaj kontaktoj – emis suferi diskriminacion kaj persekutadon kiel individuoj, sed oficialaj ligoj al la internacia esperantista movado daŭris. Libroj kaj revuoj daŭre estis publikigitaj (sed ilia enhavo estis nature limigita al oficiala propagando).

La disfalo de komunismo en Rusio kaj Orienta Eŭropo rabis Esperanton de ĝiaj ĉefaj fontoj de politika kaj financa subteno, kaj ŝanĝoj en Ĉinio en la 1990-aj jaroj malfortigis ĝin eĉ pli. Kun la angla pli ol iam senbrida, la praktikaj argumentoj de Wu Zhihui kaj aliaj estas malpli validaj ol ili iam ŝajnis.³³ Esperanto revenis kie ĝi komenciĝis, dependa de la idealismo de individuoj. Restas por vidi, ĉu nativismo, kontraŭ-usonismo, lingva purismo aŭ iu alia formo de ideologie motivita reago resaltos al la angla³⁴ kaj revenigos Esperanton en la debaton en Ĉinio. Tia evoluo ne povas esti tute forĵetita, precipe en la komputila epoko, kiam la ideo de artefaritaj lingvoj akiras novan signifon.

Bibliografio

- Ailuoxianke [Vasilij Eroŝenko]. 1923. Guoqu de youling ji qita (Spirito de la pasinteco kaj aliaj aferoj). Ŝanhajo. (Represite en Sakai kaj Sagao 1994, vol. 12.)
- Ba Jin nianpu (Kronologio de Ba Jin). 1989. 2 vol'oj. Ĉengduo.
- , 1978. 235 (): Chan, G. 1989. Ĉinio kaj Internaciaj Organizaĵoj: Partopreno en Non Governmental Organizations Ekde 1971. Oksfordo.
- DeFrancis, Johano. 1950. Naciismo kaj Lingva Reformo en Ĉinio. Princeton.
- Forster, Petro. 1982. La Esperanto-Movado. Hago: Mouton.
- Fujii Shōzō. 1989. Eroŝenko no toshi monogatari (Eroŝenko, priskribita urbo post urbo). Tokio.
- Ge Maochun, Jiang Jun, kaj Li Xingzhi, red. 1991 [1984]. Wuzhengfu zhuyi sixiang ziliao xuan (Kolekto de materialoj pri anarkiisma penso). Pekino.. & 1994
- Hasegawa Teru. 1982. Verkoj de Verda Majo (Verkoj de Verda Majo). Pekino.
- Hatsushiba Takemi. 1998. Nihon esuperanto undōshi (La japana Esperanto-movado). Tokio.
- ..1987. . 348 ():Hou Zhiping. 1985. Shijieyu yundong zai Zhongguo/Esperanto movado en Ĉinio (La Esperanto-movado en Ĉinio). Pekino: Zhongguo shijie yu chubanshe/Ĉina Esperanto-Eldonejo.
- 286 ():Huang Zunsheng. nd Huiyi Shifu (Rememorante Shifu). Neeldonita ms.
- .Krebs, Edward S. 1998. Shifu, Animo de Ĉina Anarkiismo. Lanham, MD: remisto kaj Littlefield.
- . / ():Lins, Ulrich. 1990. La danĝera lingvo: Studo pri la persekutoj kontraŭ Esperanto. Moskvo: Progreso.
- Lu Zhe. 1990. Zhongguo wuzhengfu zhuyi shigao (Malneta historio de ĉina anarkiismo). Fuzhou.
- Martin, Helmut. 1982. Chinesische Sprachplanung. Bochum.Miyamoto Masao. 1988. Ōsugi Sakae to esuperanto undō (Ōsugi Sakae kaj Esperanto-movado). Tokio.
- Mukai Kō. 1973. "Esuperanto to anakisutotachi: Yamaga Taiji o megutte" (Esperanto kaj la anarkiistoj kun aparta atento al Yamaga Taiji). Gendai no me (Okulo de la nuntempo), julio 1973, pp 226-235.
- Mukai Kō. 1974. Yamaga Taiji: Hito to sono shōgai (Yamaga Taiji: La viro kaj lia vivo). Tokio.
- Müller, Gotelind. 2001a. Ĉinio, Kropotkin und der Anarchismus: Eine Kulturbewegung im China des frühen 20. Jahrhunderts unter dem Einfluss des Westens und japanischer Vorbilder. Wiesbaden: Harrassowitz.
- Müller, Gotelind. 2001b. "Hasegawa Teru alias Verda Majo (1912-1947): Eine japanische Esperantistin im chinesischen anti-japanischen Widerstand." En Denise Gimpel kaj Melanie Hanz, red. Cheng: Ĉio en Sincereco. Festschrift en Honoro de Monika Übelhör. Hamburger Sinologische Schriften 2. Hamburgo: Hamburger Sinologische Gesellschaft.
- Müller, Gotelind, kaj Gregor Benton. 2006. "Esperanto kaj ĉina anarkiismo 1907-1920: La traduko de diasporo al patrujo". Lingvaj Problemoj kaj Lingva Planado 30/1.
- Riedlinger, SH 1989. Likbez. Alphabetisierung bei den sowjetischen Dunganen seit 1927 und ihr Zusammenhang mit den Latinisierungsbestrebungen en Ĉinio. Bochum.
- Sakai Hirobumi kaj Saga Takashi, red. 1994. Genten chūgoku anakizumu shiryō shūsei (Kolekto de originalaj historiaj materialoj pri ĉina anarkiismo). 12 vol'oj. Tokio.
- Sakai Hirobumi. 1983. "Yamaga Taiji al Chūgoku: 'Tasogare nikki' ni miru nitchū anakisuto no kōryū" (Yamaga Taiji und China: La kontaktoj inter japanaj kaj ĉinaj anarkiistoj laŭ la "Taglibro de la Tagiĝo"). Mōtōin (strigo), nr. 2, pp 30-49.
- Shen Chengru. 1987. "Pordo por Ĉinio al scienc-teknika ŝanĝo kaj evoluo" (Pordo por Ĉinio al scienc-teknika interŝanĝo kaj evoluo). Esperanto 80/7:143-144.
- Shimada Kyōko. 1983. "Bakin no henshin no naka kara" (El la respondoj de Ba Jin). Ia (Babilado) 16 (septembro):3-14.
- Tone Kōichi. 1980 [1969]. Teru no shōgai (Vivo de [Hasegawa] Teru). Tokio.
- Xu Shanguang kaj Liu Jianping. 1989. Zhongguo wuzhengfu zhuyi shi (Historio de ĉina anarkiismo). Hubejo.
- Xu Shanshu, red. 1995. Ba Jin yu shijieyu (Ba Jin kaj Esperanto). Pekino..

Ye Laishi. 1983. "Huiyi sanshi niandai kangri zhanzhengqian de ladinghua xinwenzi yundong"
(Rememoroj de la movado por nova latinigita manuskripto en la 1930-aj jaroj antaŭ la Kontraŭ Japana
Milito de Rezisto). Yuwen xiandaihua (Lingvomodernigo) 6:125-129.
Zarrow, Petro. 1990. Anarkiismo kaj Ĉina Politika Kulturo. Novjorko: Columbia UP. 1983.
298 ():

Terminaro

1908-nian chuangshi Ŝanhajo shijieyu xuehui fushe shijieyu hanshou xuexiao guicheng 1908 293
Ailuoxianke

Aishiyu

"Aishiyu shiming"aisibunandu

Akita Ujaku

Ba Jin Ba

Jin nianpuBanyue

Pekino

daxue rikan

"Bianzao Zhongguo xinyu fanli"

Bingxian (= Liang Bingxian)

"Bo Zhongguo yong wanguo xinyu shuo" we Zhongguo"

nzi zhi fangfa ruo he?" Cai Yuanpei Chenbao fujian Chen Duxiu

Chu Minyi

Daji

datong

Dongfang zazhi

"Esperanto cili tongshi zongxu" Esperanto "Esperanto

shiming" ESPERANTO "Feichu

hanwen yi" Fujii Shōzō

Fukang Ge

Maochun / Jiang

Jun / Li

Xingzhi / /

Geming zhoubao

"Gongzuo de taidu"

Gu Weijun "Gui

Xin shij"

Guocui xuebao Guofeng ribao "Guojiyu

de lixiang yu xianshi"

"Guoyu gaizao de yijian"
Hanyu Pinyin
"Hanzi tongyihui zhi huanglou"
hao
Hasegawa Teru
Hatsushiba Takemi
Hazama Naoki
Li Zhen
Heimin shinbun
Hengbao Hou Zhiping
Hu Shi
Hu Yuzhi
Hua Nanguai
Huang Lingshuang
Huang Zunsheng
Huaxing
Huiming lu
"Ji wanguo xinyu hui"
Jiang Kanghu Jing Meijiu
Jingzhe
Juewu
Katayama Sen
Laodong
Latinxua Sin Wenz (Ladinghua xin wenzi)
Li Shizeng
Liang Bingxian
Lingshuang s. Huang Lingshuang
Liu Shenshu xiansheng yishu Liu Shipai
Lu Jianbo
Lu Shikai
Lu Xun
Lu Xun yiwenji
Lüguang
"Lun Esperanto" Esperanto
"Lun Zhongtu wenzi you yi yu shijie"
Min
Minbao
Ming Minguo ribao
Minsheng
Minshengshe jishilu
Miyamoto Masao
Mo Jipeng Mukai Kō
Ōshima Yoshio / Miyamoto Masao /
Ōsugi Sakae

Xu Shanguang/Liu Jianping /
Xu Shanshu
"Xu wanguo xinyu zhi jinbu"
"Xu xinyu wenti zhi zada" Yamaga Taiji
Ye Laishi
Yuan Shikai "Zenyang xuanchuan zhuyi"
Zhang Binglin
Zhang Jiang (= Zhang Binglin) Zhang Jingjiang
Zhang Qicheng
Zheng Bi'an Zheng Chaolin
Zheng Peigang Zheng Taipu
"Zhishi jieji de shiming"
" Zhongguo gudai wuzhengfuzhuyi chao zhi yipie"
Zhongguo puluo shijieyuzhe lianmeng Zhongguo wuzhengfuzhuyi he
Zhongguo shehuidang
Zhou Enlai Zhou Zuoren
Ziyou shudian

Instituto de Ĉinaj Studoj
Gotelind Müller-Saini
Universitato de Hajdelbergo
Akademiestr. 4-8
69117 Hajdelbergo
Tel.: +49-6221-547764
Retpoŝto: gmsaini@sino.uni-heidelberg.de

Gregor Benton
Ysgol Hanes ac Archeolog
Prifysgol Cymru, Caerdydd
CF10 3XU Cardiff

Cymru/Kimrio
Tel. +44-29-20876297
Retpoŝto: benton@cardiff.ac.uk

Mallonga biografia skizo:

Gotelind Müller-Saini estas nuntempe Profesoro pri Ĉinaj Studoj ĉe la Universitato de Hajdelbergo, Germanio. Ŝia ĉefa intereso estas en historio kaj la historio de ideoj en moderna Ĉinio (precipe fine de la 19-a / frua 20-a jarcento), ĉin-japanaj kulturaj interŝanĝoj kaj moderna ĉina budhismo. Plej lastatempa monografio: Ĉinio, Kropotkin kaj Anarkiismo: Kultura Movado en Frua 20-a Jarcento Ĉinio sub la Influo de la Okcidento kaj de Japanaj Modeloj (2001) (germane).

Gregor Benton estas Profesoro pri ĉina historio en Cardiff University. Li laboras pri la historio de la ĉina revolucio kaj pri la ĉina diasporo. Lia plej lastatempa libro estas *Diasporic Chinese Ventures: The Life and Work of Wang Gungwu* (2004, kun Liu Hong).

NOTOJ

¹ Lu Zhe 1990 recenzas anarkiismo-studojn (p. 250-261). Vidu ankaŭ Xu Shanguang kaj Liu Jianping 1989:142-153.

² Ĝi aperis pli ol 500 fojojn. Vidu Li-Pei-Kan 1926:26.

³ Wuxu, "Zhongguo gudai wuzhengfuzhuyi chao zhi yipie" (Mallonga rigardo al anarkiismaj fluoj en malnova Ĉinio), *Xuehui* 138-139 (la 14-an kaj la 15-an de marto 1923).

⁴ Xuantian, "Wang xiangcun qu" (Iru al la vilaĝoj), *Xuehui* nos. 74-75 (la 25-an kaj 26-an de decembro 1922). Parte represite en Ge Maochun, Jiang Jun, kaj Li Xingzhi, red., 1991 [1984], vol. 2, pp 641-647.

⁵ *Xuehui* neoj. 413-424.

⁶ Sanbo, "Wo de shehui geming de yijian" (Miaj opinioj pri socia revolucio), *Xuehui* nos. 62-63 (la 13-an kaj 14-an de decembro 1922). (Ankaŭ en Ge Maochun, Jiang Jun, kaj Li Xingzhi, red., 1991 [1984], vol. 2, pp 637-641.)

⁷ [Lu] Jianbo, "Zenyang xuanchuan zhuyi" (Kiel propagandi [niajn] principojn?), *Xuehui* 194 (la 13-an de majo 1923): 4-6.

⁸ Hou Zhiping 1985:121-124; aŭ, en la Esperanta versio, Hou Zhiping 1982.

⁹ La universitata ĉiutaga, Beijing daxue rikan, regule raportis pri internaj Esperanto-agadoj.

¹⁰ Fujii 1989 raportas pri la agado de Eroŝenko en Tokio, Ŝanhajo kaj Pekino.

¹¹ *Xin qingnian* 9/4, aŭgusto 1921. (La tradukoj de Lu Xun estas reeldonitaj kiel Lu Xun yiwenji [Kolekto de la tradukoj de Lu Xun], 10 vol'oj, Pekino 1958. Vidu vol. 2.)

¹² Fujii 1989:70-72.

¹³ Post la foriro de Eroŝenko, liaj prelegoj estis publikigitaj en *Ailuoxianke* 1923 (reeldonita en Sakai kaj Saga, red., 1994, vol. 12).

¹⁴ "Zhishi jieji de shiming" (La misio de la intelektularo), represita en *Chenbao-fujian*, la 7-an de marto 1922, p. 1.

¹⁵ La amariĝo de Eroŝenko evidentiĝas en lia lasta prelego, farita en marto 1923, "Xiandai xiju yishu zai Zhongguo de jiazhi" (La valoro de la moderna teatra arto en Ĉinio), reeldonita en *Ailuoxianke* 1923.

¹⁶ V. Rogov, "V. Eroŝenko," *El Popola Ĉinio*, junio 1958, p. 195-197, ĉe p. 197.

¹⁷ *Beijing daxue rikan*, la 22-an de decembro 1922, p. 2-3, kaj *Chenbao fujian*, la 22-an de decembro 1922, p. 1-3.

¹⁸ Fukang, "Shijieyu de guoji diweiguan" (Pri la internacia pozicio de Esperanto), *Dongfang zazhi* 19/9 (10-a de majo 1922): 71-74.

¹⁹ "Guojiyu de lixiang yu xianshi" (La idealo kaj la realigo de internacia lingvo), *Dongfang zazhi* 19/15 (1922): 77-82. Pri similaj argumentoj vidu Hu Yuzhi, verkante en la organo de Ŝanhaja Esperanto-Asocio, *Hina Esperantisto* 1 (januaro 1921):9-10.

²⁰ *Dongfang zazhi* 19/15:93-96.

-
- ²¹ Hoŭ Ĝiping 1987. Huang utiligis Wong Kenn kiel la latinigitan formon de sia nomo, sekvante ĝian Kantona prononco. Multaj transoceanaj kantonoj sekvis tiun praktikon.
- ²² Zhou Zuoren, "Guoyu gaizao de yijian" (Vidoj pri la reformo de la nacia lingvo), Dongfang zazhi 19/17 (1922):7-15.
- ²³ Müller 2001a, pt 2, ĉ. 11.
- ²⁴ Xianmin, "Shijieyu zhuyi de yuanli" (La principoj de Esperantismo), Geming zhoubao 14 (31-a de julio, 1927): 111-113.
- ²⁵ Daji [Lu Jianbo], "Gongzuo de taidu", Jingzhe 3/1, represita en Ge Maochun, Jiang Jun, kaj Li Xingzhi, red., 1991 [1984], 2:884-889.
- ²⁶ Müller 2001a, pt 2, ĉ. 13.
- ²⁷ La artikolo estas represita en Xu Shanshu, red., Pekino 1995.
- ²⁸ Bakin [Ba Jin], "Mia Frateto" (Mia frateto), La Verda Lumo 1 (junio 1933) 6-7 (represita en Xu Shanshu, red., 1995:48-51).
- ²⁹ Kelkaj komunistoj jam lernis Esperanton. Ili inkludis Zheng Chaolin, fondinton en 1931 de la ĉina trockisma partio (Benton 1997:56).
- ³⁰ Zhongguo puluo shijieyuzhe lianmeng.
- ³¹ Pri la Ligo de Proletaj Esperantistoj, vidu Ĉen 1978.
- ³² Müller 2001b. Por la aŭtobiografio de Hasegawa Teru, vidu Hasegawa 1982. Por biografio, vidu Tone 1980 [1969]. Pri la movado por proleta-esperantisma literaturo, vidu Ōshima kaj Miyamoto 1974, ĉas 6 kaj 7. Pri japana esperantismo ĝenerale, vidu Hatsushiba 1998. Por la malferma letero al japanaj esperantistoj, vidu "Venko de Ĉinio estas ŝlosilo al morgaŭo de la tuta Azio" (La venko de Ĉinio estas la ŝlosilo de la morgaŭo por la tuta Azio), en Flustr'el uragano (Flustro el la ŝtormo), Chongqing 1941, represita en Hasegawa 1982:374-376. Por la malferma letero al la Esperantistoj de la mondo, vidu "Al tutmonda Esperantistaro" (Al la Esperantistoj de la mondo), verkita la 15-an de decembro 1938 (je la naskiĝtago de Zamenhof), represita en Hasegawa 1982:387-394.
- ³³ Oni provis en Ĉinio uzi Esperanton por akademaj eldonaĵoj kaj konferencoj. Vidu, ekzemple, Shen Chengru 1987.
- ³⁴ Kp. la argumentojn prezentitajn de Zhang Qicheng, Ĝenerala-Sekretario de la Ĉina Esperanto-Asocio, en sia artikolo "Pri la angla lingvo kaj lingva hegemonio", en kiu li plendas, ke la angla estas uzata kiel lingua franca eĉ en landoj antaŭe koloniigitaj de la britoj, tiel mobilizante denove la politikan argumenton (Zhang Qicheng 1983).

Zusammenfassung

Esperanto und Anarchismus im China der 20er und 30er Jahre

Die Geschichte des Esperanto in China war über weite Strecken eng verknüpft mit dem Anarchismus. Dieser Artikel gibt einen historischen Überblick über diese Verbindung und will zeigen, welche Gruppen sich mit welchen Argumenten für das Esperanto stark machten, um die Vielschichtigkeit des Verhältnisses zwischen Sprache und Politik im China bestenders2 Härührte besonders2. Dieser Artikel konzentriert sich auf den Zeitraum ab 1920.

Resumo

Esperanto kaj ĉina anarkiismo en la 1920aj kaj 1930aj jaroj

En kaj inter la ĉina diasporo, Esperanto estis dum longaj periodoj proksime ligita al anarkiismo. La artikolo donas rigardon al la historio de la ĉina Esperanto-movado post la reveno de anarkiismo al Ĉinio en la 1910aj jaroj. Ĝi ekzamenas la politikajn ligojn de Esperanto en la ĉina kunteksto kaj la argumentoj uzataj de aliaj subtenantoj por disvastigi la lingvon. Per esplorado de la rolo ludata de Esperanto inter ĉina kulturo kaj politiko, ĝi helpas lanĉi sur la komplikan lumon en Ĉinio en interlingva kaj politika en la unua duono de la dudeka jarcento.

Adresoj de aŭtoroj

Gotelind Müller-Saini

Instituto de Ĉinaj Studoj

Universitato de Hajdelbergo

Akademiestr. 4-8

69117 Hajdelbergo, Germanio

gmsaini@sino.uni-heidelberg.de

Gregor Benton

Lernejo de Historio kaj Arkelogio

Universitato de Cardiff

Cardiff CF10 3XU, Kimrio, Britio

benton@cardiff.ac.uk

Pri la aŭtoroj:

Gotelind Müller estas Profesoro pri Ĉinaj Studoj ĉe la Universitato de Hajdelbergo, Germanio. Ŝia ĉefa intereso estas en historio kaj la historio de ideoj en moderna Ĉinio (precipe fine de la 19-a / frua 20-a jarcento), ĉin-japanaj kulturaj interŝanĝoj kaj moderna ĉina budhismo. Ŝia plej lastatempa monografio (en la germana) estas pri Ĉinio, Kropotkin kaj Anarkiismo: Kultura Movado en Frua 20-a Jarcento Ĉinio sub la Influo de la Okcidento kaj de Japanaj Modeloj (2001).

Gregor Benton estas Profesoro pri Ĉina Historio en Cardiff University. Li laboras pri la historio de la ĉina revolucio kaj pri la ĉina diasporo. Lia plej lastatempa libro estas Diasporic Chinese Ventures: The Life and Work of Wang Gungwu (2004, kun Liu Hong).

